

Niðurlagning Elliðaárvirkjunar

– Hvernig þjónar dalurinn samfélaginu næstu 100 ár?

Íbúafundur 22. maí 2024

Eiríkur Hjálmarsson
sjálfbærnistjóri

Eliðaárstöð

Heimili
veitnanna

Dofri

Útileiksvæði

Móttaka í
Straums-
skiptistöð

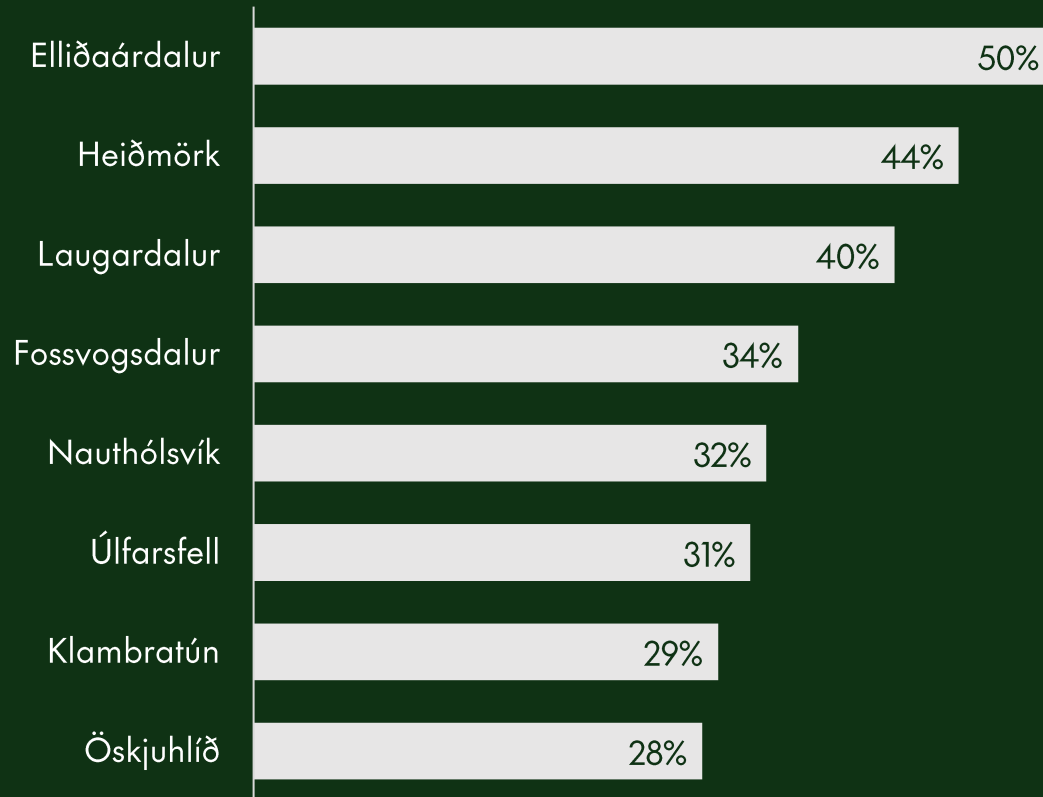
Á Bistró

Gufuborinn Dofri 1968
Ljósma: Þorgils Jónasson

Könnun SSH 2023 um útivistasvæði

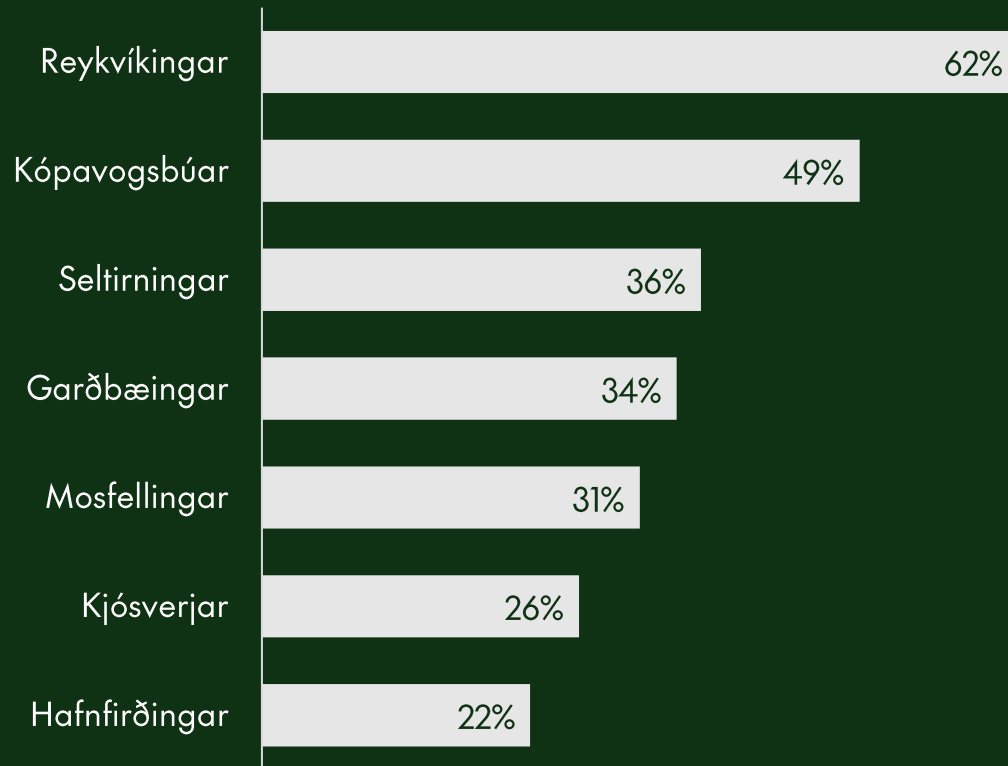
Hvaða útivistasvæði innan og í grennd við höfuðborgarsvæðið hefur þú heimsótt sl. 12 mánuði?

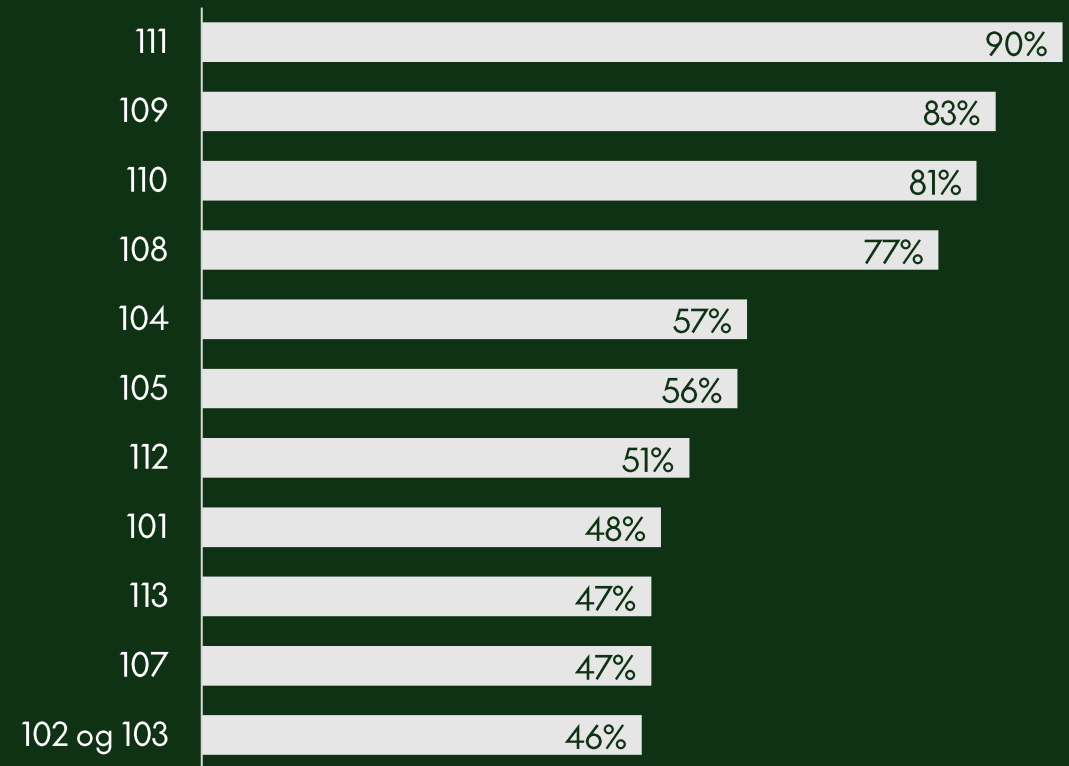
Úr fyrstu skógræktarferðinni 1951.
Ljós: Ögmundur Sigurðsson

Höfðu heimsótt Elliðaárdal síðasta árið

Sveitarfélög

Póstnúmer

Nokkur ártöl

Árbæjarstífla 1920 og 1933

1921	Rafstöðin við Elliðaár ræst
1933	Rafstöðin fullbyggð og sinnir allri raforkuþörf Reykjavíkur
1939	Samið við SVFR um veiðimál
1951	Skógrækt hefst í Árhólma
1960	Grundvallarbreyting í rekstri. Rafstöðin með 3% rafmagnsvinnslu.
<u>1968</u>	<u>Elliðavatnss tífla brestur og Árbæjarstífla rofin í miklum leysingum</u>
1978	Núverandi aðrennslispípa lögð
<u>1985-1995</u>	<u>Árbæjarstífla endurbyggð.</u>
1998	Aðrennslispípa brestur – flóðbylgja – gert við
2012	Raforkumannvirki Rafstöðvarinnar við Elliðaár friðuð
2014	Aðrennslispípa bílar, úrskurðuð ónýt
2019	Grunnur lagður að Elliðaárstöð með samkeppni
<u>2020</u>	<u>Síðasta árvissa tæming Árbæjarlóns</u>
2021	Skýrsla stýrihóps Reykjavíkurborgar um Elliðaárdal
2022	Formlegt samstarf OR og Reykjavíkur um verkefnið
<u>2023</u>	<u>Samþykkt að setja í deiliskipulagsferli</u>
<u>2023</u>	<u>Minjafirvöld jákvæð til breytinga á lykilmannvirkjum</u>
2024	Samkomulag Orkuveitunnar og Reykjavíkurborgar

Rafmagnsvinnslan ...

Til 1960

- Nánast allar Elliðaárnar fara í gegnum Rafstöðina
- Árnar „þurrar“ frá Árbæjarstíflu niður fyrir Rafstöð
- Laxagöngur háfaðar neðan stöðvar og ferjaðar upp fyrir Árbæjarstíflu
- Umfangsmikið seiðaeldi og sleppingar

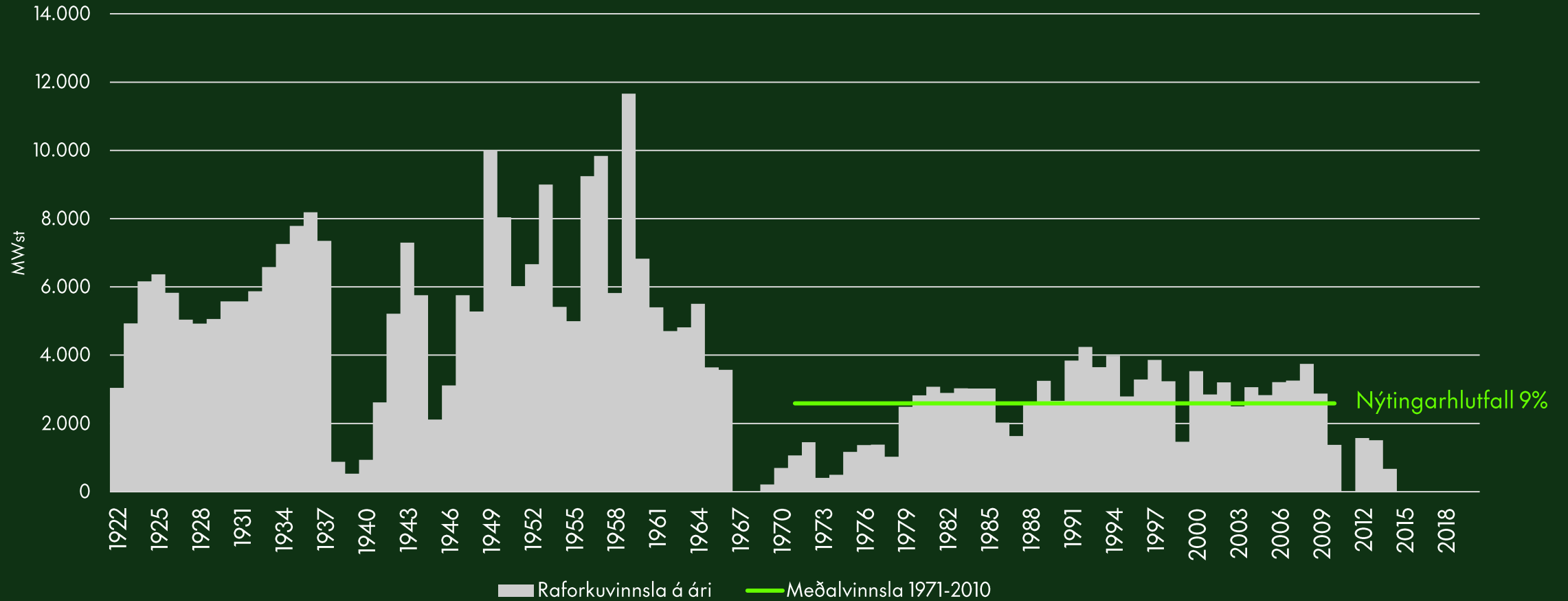
Eftir 1960

- Rafmagn bara framleitt á veturnum
- Rafmagn framleitt á dagvinnutíma
- Laxinn gengur sjálfur upp árnar
- Borgarstjórinn rennir fyrir lax að vori

Borgarstjórinn 1979
Ljósmynd. ÓKM

Raforkuvinnsla í Elliðaám 1922-2020

79. grein Vatnalaga

Niðurlagning mannvirkis.

Niðurlagning mannvirkis samkvæmt þessum kafla, þ.m.t. stöðvun á viðhaldi, er háð samþykki Orkustofnunar. Við niðurlagningu skal umhverfið fært eins og kostur er til fyrra horfs.

Eigandi mannvirkis skal leggja áætlun um niðurlagningu fyrir Orkustofnun til samþykktar þar sem m.a. skulu vera upplýsingar um hvernig verkið verði framkvæmt. Orkustofnun getur sett þau skilyrði fyrir leyfi sem eru nauðsynleg til að koma í veg fyrir hættu eða tjón fyrir einstaklinga og almenning.

- Lög um menningarminjar
- Lög um stjórn vatnamála
- Lög um hollustuhætti og mengunarvarnir
- Skipulagslög
- Raforkulög
- Lög um Hafrannsóknastofnun
- Lög um lax- og silungsveiði
- Mannvirkjalög
- Lög um náttúruvernd

Endurheimt náttúrugæða í Elliðaárdal

stofnað sem Orkuveituverkefni í september 2021

- Leit að fyrirmyndum
 - Laxárvatnsvirkjun (1933) í Húnaþingi
- Vöktun umhverfispáttá
- Mótvægisaðgerðir á bökkum fyrrum Árbæjarlóns
- Upplýsingaöflun og greiningar
- Áframhaldandi uppbygging *Elliðaárstöðvar*

Lónbotn Árbæjarlóns haustið 2020 og haustið 2022

Lífríkisrannsóknir 2021-2023

Fiskur

- 2021 var besta klakár á öldinni og fyrsta klak í Árbæjarkvísl um langt árabíl
- „Rannsóknarniðurstöður 2022 vitna um mikla velgengni laxins í Árbæjarkvísl í kjölfar þess að sá einkennisfiskur Elliðaána endurheimti gönguleið sína ...“

Fuglar

- Áhrif á vatnafuglalíf talin óveruleg samkvæmt skýrslum 2021 og 2022
- Mófuglum fjölgar í talningu Reykjavíkurborgar

Smádýr í ánum

- Stofnar smádýra í ánum eflast samkvæmt niðurstöðum Náttúrufræðistofu Kópavogs 2023
- Staðfest af Hafrannsóknastofnun 2024

Rannsóknir Hafrannsóknastofnunar á Elliðaavatni 2022

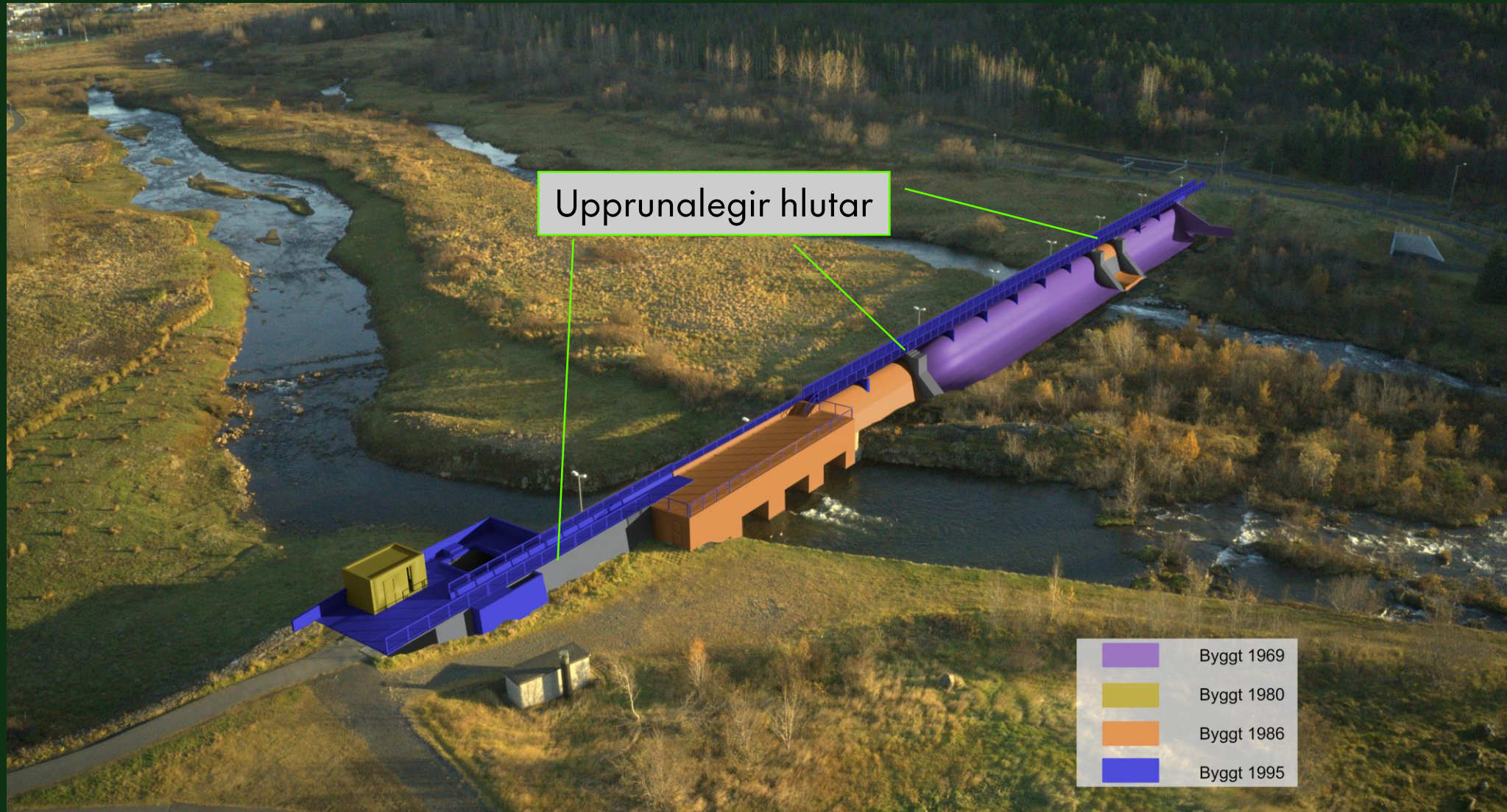
- „Vistfræðilegt ástand Elliðaavatns telst vera mjög gott.“

Mikilvæg gagnaöflun

Byggingarsaga Árbæjarstíflu

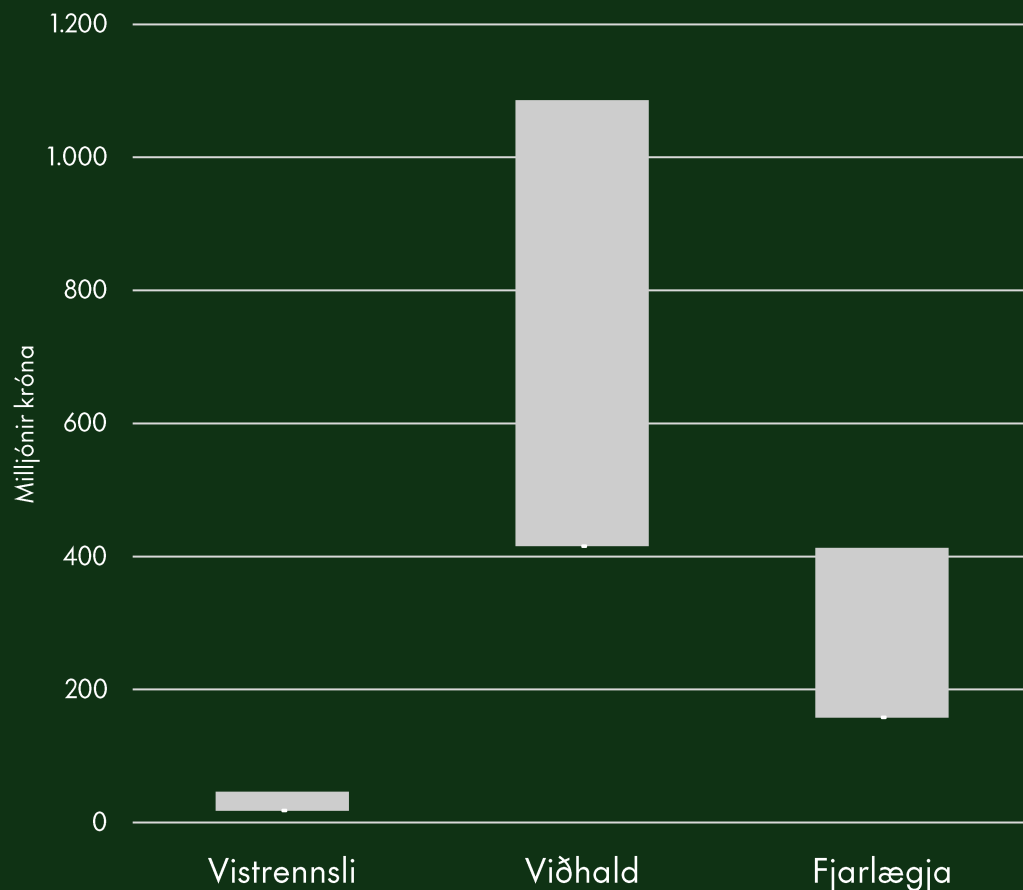
Ástand Árbæjarstíflu og álag

- Ástand stíflunnar er ágætt
- Hætta á stíflurofi í leysingum
- Dempun á flæði neðan stíflu í leysingum er þó vart greinanlegt

Skjáskot úr fréttum Stöðvar 2 13. febrúar 2023

Valkostagreining 2022 um Árbæjarstíflu

Aðgerð

mkr.

Vistrennisaðgerðir

eru aðgerðir til að árnar renni greiðar um núverandi stíflu

30

Lagfæringar og viðhald næstu 50 ár

með lítt breyttum mannvirkjum til að tryggja öryggi fólks, fénaðar og eigna af mannvirkinu

640

Fjarlægja stíflu

það er mannvirkið allt

240

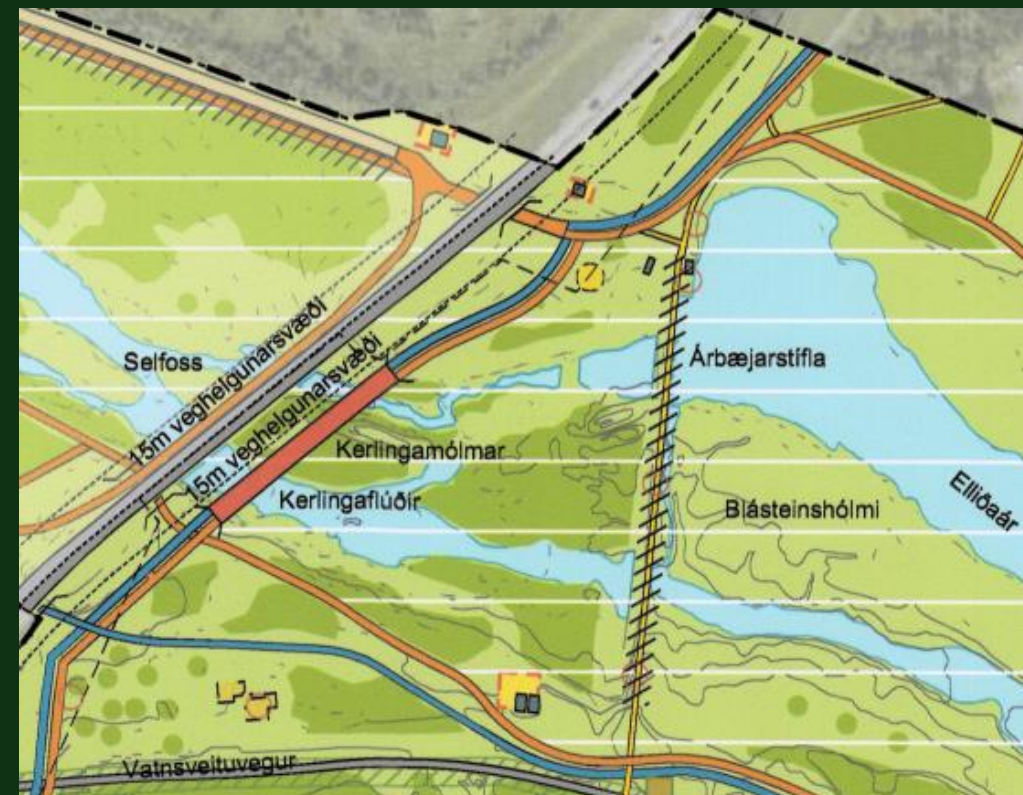
Með 35% ófyrirséðu en skekkjumörk eru engu að síður +70% og -35%. Verðlag í ársbyrjun 2022.

Styrkur deiliskipulagsferlis nýttur við niðurlagningu

- Orkuveitan ber ábyrgð á niðurlagningu
- Reykjavíkurborg ber ábyrgð á skipulagi
- Einróma bókun í USK-ráði í febrúar 2023

Fulltrúar Samfylkingarinnar, Framsóknar, Pírata, Viðreisnar, Sjálfstæðisflokksins, Vinstri grænna og áheyrnarfulltrúi Flokks fólksins leggja fram svohljóðandi bókun:

Ekki er gerð athugasemd við að umhverfis-og skipulagssvið hefji undirbúning á endurskoðun deiliskipulags Elliðaárdals samhliða gerð niðurlagningaráætlunar sem Orkuveitu Reykjavíkur ber að vinna. Mikilvægt er nán samvinna sé milli Orkuveitu og Reykjavíkurborgar við hvoru tveggja og leggja skal áherslu á samtal við hagaðila og vandaða upplýsingagjöf í ferlinu öllu.

Úr gildandi deiliskipulagsuppdraetti.

Fundir með hagsmunaaðilum og stjórnvöldum

30. janúar 2023	Umhverfis- og skipulagsráð Reykjavíkur
16. febrúar 2023	Minjastofnun
30. mars 2023	Opinn íbúafundur Íbúaráða Breiðholts og Árbæjar&Norðlingaholts
9. maí 2023	Orkustofnun
1. júní 2023	Stjórn SVFR
21. júní 2023	Umhverfisstofnun
22. ágúst 2023	Minjastofnun
7. september 2023	Stjórn Hollvinasamtaka Elliðaárdals
21. september 2023	Skipulagsfundur með Kópavogsbæ
14. desember 2023	Húsafriðunarnefnd og Minjastofnun
25. janúar 2024	Borgarráð

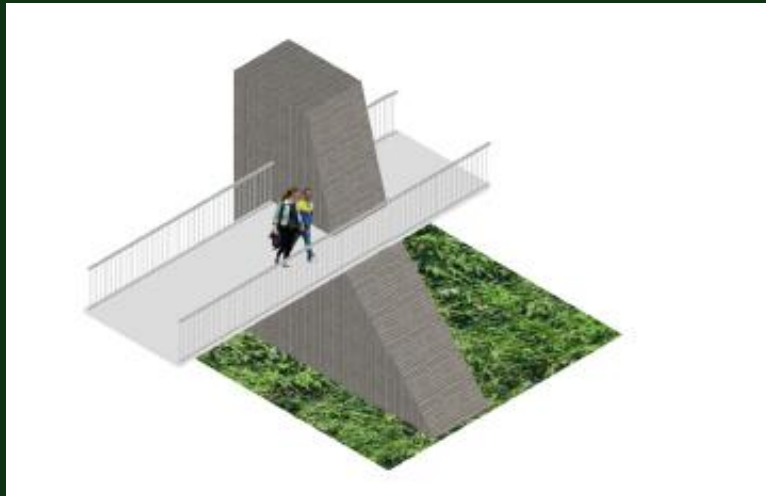

Frá opnum fundi íbúaráða í mars 2023

Ósk til Minjastofnunar: fá að fjarlægja stífluvegginn

Elstu hlutar stíflunnar standa áfram og nýttir sem brúarstöplar

- Um 1.000 tonn af steypu fjarlægð
 - Vilyrði fyrir móttöku efnis til endurnýtingar
- „Upplifunarbrú“
 - Samgöngubrú er á gildandi skipulagi
 - Stífluhringurinn skiptir máli

Skissur frá Stiku/Tertu

Viðvörðun!

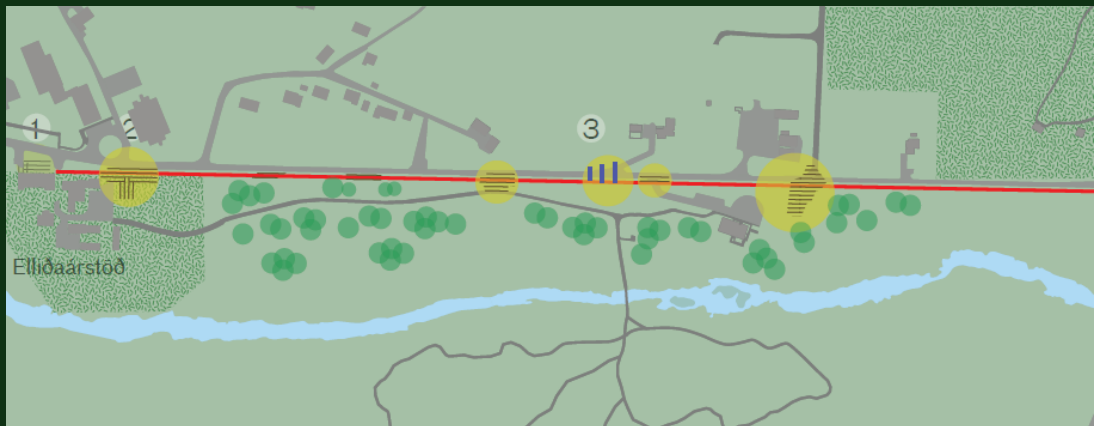
Þetta er skissa

Skissa Stiku/Tertu

Ósk um að fá að fella saman þrýstipípuna

Áfram sjónræn tenging stíflu og stöðvar

Skissur frá Stiku/Tertu

Niðurstaða Húsafriðunarnefndar

14. desember 2023

Húsafriðunarnefnd er jákvæð fyrir þeim tillögum að breytingum á Árbæjarstíflu og aðrennslislögn sem kynntar voru á fundinum. Nefndin mælir með því að Orkuveitu Reykjavíkur verði veitt heimild til frekari hönnunarvinnu á grundvelli þeirra í samráði við Minjastofnun og húsafriðunarnefnd. Nefndin telur æskilegt að varðveita fleiri brot úr Árbæjarstíflunni en einungis elstu stöplana og bendir á það tækifæri sem í verkefninu felst sem stefnumarkandi dæmis um farsæla varðveislu og samþættingu iðnaðarminja og náttúru.

„Minjastofnun lítur svo á að verkefnið sé í mótun og stefni í mjög jákvæða átt.“

Samningur Orkuveitunnar og Reykjavíkurborgar

- Standa saman vörð um verðmætin sem felast í umhverfi, náttúru, lífríki og sögu
- Breytingar á mannvirkjum sem Reykjavíkurborg mun reka
 - Árbæjarstífla
 - Pípustæðið og Rafstöðvarvegur
- Deiliskipulag og hönnun
- Reykjavíkurborg tekur við vatnsréttindum
 - Veiðiréttur og rannsóknir færast um áramót
- Drögum að niðurlagningaráætlun skilað um leið og deiliskipulagstillaga er auglýst

Veitur og Reykjavíkurborg semja

Gætum að lífríkinu

RAFMA GNSVEITA REYKJAVÍKUR

Reykjavík 6. maí 1929

Árþæjarstífla

Stærðun

Tilboð lækast í að byggja stíflu samkvæmt uppdrætti Valgeirs Björnssonar gærdum 1928. Stíflana hægri megin við snúð F - F er búið að steyra, snúð A - A sýnir þá og er því þessu verki óviðkomandi.

Tilboð séu komin í skrifstofu Rafmagnsveitunnar fyrir 11. þ. m. kl. 6 e. h. og verða þau þá lesin þar upp að þeim bjóðendum viðstæðum sem þar kunna að vera mottir.

Verksali skal heyrast vinnunni þannig í sjálfum farvegnum að leiðgangurinn í annum þrjú til ekkert

Úr útboðsgögnum
vegna stækkunar Árbæjarstíflu 1929

Orkuveitan þakkar aldarlöng afnot

... skal umhverfið fært eins og kostur er til fyrra horfs ...

Mynd: Sigurhans Vignir 1949

Mynd: Google Earth 2024

ORKA NÁTTÚRUNNAR

VEITUR

LJÓSLEIÐARINN

Carbfix

